

Praznik kot posmeh

Časi se spreminjajo, mi z njimi, je stara življenjska modrost, ki pa je vse prevečkrat spregledana. Vzemimo osmi marec, razvpiti praznik žena. Ta že zdavnaj ni več tisto, kar je bil in vendar se obred nadaljuje v demagoški zaslepljenosti mnogih tistih, ki menijo, da je z leporečjem in z rožicami moč prekriti vse slabosti, ki nam jih je družbena kriza naprtla in v bistvu pritisnila predvsem na ženske, obremenjene najprej na delovnem mestu, nato še doma.

Seveda zdaj ne gre, da bi kar pljuvali na praznik, ki je bil še do včeraj svet, kajti vsaka medalja ima pač dve plati. Sicer pa se malce ozirimo o enakopravnosti, enakosti in socializmu to da tudi doseči. Mnoga kmečka dekleta in ženske, vajene dela na njivah in za štedilniki, smo celo nasilno potisnili za tovarniške stroje, da bi tako bile enakopravnejše moškemu spolu. O gospodinjstvu, ki je ženskam naprej ostajalo na rameh poleg »ših« v tovarni, se je kaj malo govorilo. Pravzaprav je bilo celo zaničevano. Ko so ob Litostroju na primer v tistih časih gradili stanovanjske bloke za delavce, so v kletnih ali pritličnih prostorih predvideli skupne kuhinje, da ženskam ne bi bilo treba kuhati vsaki posebej, kar je bilo z današnjega vidika naravnost noro zamisel.

Vsi osmolarčevski prazniki so potem postali ritual z govori pomembnih tovarišic (ki jim, mimogrede rečeno, ni bilo treba opravljati dvojnega ših) o velikih dosežkih socialistične družbe, o enakopravnosti vseh članov naše družbe, o nadaljnji borbi za izboljšanje položaja žensk. Sledile so proslave, šopki, skratka vrstile so se majhne hinavščine v velikem slogu, kajti življenje je teklo dalje.

Praznik je počasi izgubljal svoj politični prizvok, čeprav smo vrsto let ob njem poudarjali, kako je

treba razvijati družbene dejavnosti, da bi tako razbremenili ženske, a ženskam je naprej ostajal dvojni »ših«.

Vsako leto enkrat se zdaj vsi spominjajo oziroma opominjajo, kako so na svetu še ženske, ki niso povsem enakopravne, ki zasledajo slabše plačana delovna mesta, ki se morajo dvakrat bolj izkazati kot moški, če hočejo doseči kako višjo funkcijo oziroma vodilno mesto, kako so družbene dejavnosti premalo razvite, kako je treba odpraviti še preostalo nočno delo, kako je treba več žensk voliti v predstavniška telesa in to se ponavlja kot lajna.

Moški imajo ob prazniku en razlog več, da globlje pogledajo v kozarec na račun enakopravnosti. Kupijo rože (ob tem cvetličarji navijejo cene in dobro zaslužijo na račun neumnosti) in s tem menijo, da so se odkupili za vse leto, ko so doma mirno sedeli ob časopisu ali televiziji, medtem ko so jim ženske kuhale, prale, šivale, se ukvarjale z otroci. Nekateri gredo tako daleč, da enkrat na leto gospodinjstvo – bog se usmili, kakšna hinavščina je to.

Tudi ženske se puščajo speljati na led. V podjetjih je vse manj proslav in političnih gesel. Zato prirejajo zakuske, pogostitve, ženskam delijo darilne bone, jim plačujejo izlete. V podjetjih, kjer bolj varčujejo, pa so se spomnili še bolj groteskne poteze: natiskajo drage čestitke (te potem obležijo v koših za smeti), člani sindikata pa hodijo po pisarnah in okrog strojev ter delijo nageljne. Saj ne rečem, da to ženskam morda celo ustreza, češ, vsaj enkrat na leto se spomnite, dragi moški (ki so seveda še vedno šefi v glavnem vsepovsod, tudi doma), da opravljamo dva ših.

Težko je v teh časih govoriti o enakopravnosti, če zanjo ni ekonomske podlage. Držuba se obnaša kot moja najstnica, ki mi grozi: »Le čakaj, ko bom stara osemnajst let, potem bom šla na svoje

in nič več me ne boš gnjavila, naj pospravim to, pomijem ono, zlikam, skuham.« Namreč deklet prav nič ne pomisli, da je samostojnost pogojena s sredstvi za preživljanje, s stanovanjem, s službo. Ničesar nima, a hoče biti samostojna.

Nam ženskam na veliko plozajo, kako smo enakopravne, a ta enakopravnost nima ekonomske podlage in je prekleto draga. Kako naj bom enakopravna z moškim, ki misli, da se je na delovnem mestu preveč utrudil (takšni so v večini), da bi lahko še kaj postoril doma. Kako naj bom enakopravna, če je dokazano, da ženske v povprečju zaslužimo tretjino manj kot moški, če delovno mesto prej dobi moški kot ženska in če je gospodinjstvo delo brezplačno služkarjenje.

Ob tem je treba reči, da bi marsikatera ženska, zlasti z majhnimi otroci, rada ostala doma, a ne more. Ne more iz preprostega razloga, da je druga plača, naj bo kakršnakoli, nujna za navadno preživetje družine. Oktobra (statistika strašno zamuja s podatki) so bili povprečni življenjski stroški za štiričlansko družino kar 860.000 dinarjev, povprečni osebnih dohodek pa je v Sloveniji tedaj znašal okrog 300.000 dinarjev. Podatek je dovolj zgovoren, da smo zapluli v vode revščine in kar je hušje, iz njih ne vidimo izhoda. Statistiki so prišli do osupljive številke: samo 20 odstotkov slovenskih gospodinjstev lahko pokrije povprečne življenjske stroške, 60 odstotkov pa minimalne. Še pogled v Jugoslavijo: zagrebški marketinški center je ugotovil, da je kar 55 odstotkov Jugoslovancev v anketi zaželelo, da bi imeli boljše hrano.

Ob takšnih podatkih se lahko samo držimo za glavo in si zamislimo ušesa ob parolah in ob proslavah, ki so lahko samo posmeh našemu položaju.

ALBINA ADAMIČ

Za mojo mamico

Kaj naj bi s praznikom?

Osemindesetdeset pomladi je preteklo od dne, ko je bil v razburkanem začetku stoletja ustanovljen mednarodni Dan žena. Njegov izvirni smisel je v borbeni solidarnosti žena, saj se je vsa paleta ženskih vprašanj postavila ob bok vsem družbenim vprašanjem tisti trenutek, ko je ženska stopila iz za ognjišča in se vključila v delo zunaj hiše. Odveč bi bilo pisati o svetovnih razsežnostih tega praznika včeraj in še vedno živega duha tega izročila danes.

Spadam med tiste ženske in matere, ki ne vedo, kaj naj s tem praznikom. Spomin mi sega v mladost, med drobne zvončke prve znanilce spomladi, ki smo jih otroci z ljubeznijo in prisrčnostjo nosili svojim materam in tovarišicam. Kasneje nastaja vse večja praznina. Takoj sem se uprla vsem sindikalnim rožicam za en dan, kuhanjem kosil za en dan in vsem odnosom za en dan. Prišlo je obdobje, ko so bili največji kreatorji tega praznika cvetličarji, gostinci, založniki in, k sreči, kakšna kulturna prireditev je bila vmes. Ves čas me je pestila neka stiska med izročilom in patetiko praznovanja. Kolikokrat sem se spomnila pomembnih prispevkov Vide Tomšič, Tilke Blahe, Zore Tomič in tistih tovarišic, ki so v povojnem času ustvarjale teoretično podlago kot prispevke k naprednemu razvoju in uveljavljanju enakopravnega družbeno-ekonomskega položaja žene, matere, otrok – torej skoraj cele družine, ki je osnovna celica nacionalni biti.

Pa smo dostojni nasledniki vseh teh izročil?

V površnosti zamenjamo temeljna načela proletarskega gibanja za emancipacijo in enakopraven položaj ženske doma in v svetu s feminističnimi, kar kaže samo na nizko kulturno raven. Ne znamo ali pa nečemo dati prioriteto vsestransko zdravemu razvoju družine v vseh njenih razvojnih etapah. In na koncu smo vsi zgrogženi, ko ugotavljamo, da je naša nacionalna nataliteta katastrofalna, da sta družbeno varstvo in vzgoja predraga, da naša mladina nima možnosti zdravega razvoja, da mlade družine nimajo zaposlitve, kaj šele stanovanj, da smo ženske preobremenjene – kaj nima ta pesem že preveč kritic?

Menim, da bi veljalo opustiti večino dosedanjih navad okoli praznovanja tega praznika in se vrniti k osnovnemu izročilu in predvsem oceniti lastno situacijo. V politično in samoupravno delo moramo vnesti več progresivnih idej, saj ga je prekrila sivina nezadovoljstva kot posledica poslabšanja družbenoekonomskega položaja Jugoslavije. In neposredna posledica tega je tudi poslabšan položaj žene, matere in otrok. Podpreti moramo prizadevanja koordinacijskih odborov za družbeno aktivnost žensk širom domovine, ki osmišljajo nove pristope za reševanje, sicer načelno deklariranih bogatih pravic in dolžnosti na tem področju.

Letošnji osmi marec je posvečen skrbi za vse otroke.

KSENJA PREŽELJ

SINDIKAT IN FINANČNE ORGANIZACIJE

Negativne posledice negativnih ukrepov

Občinski sindikalni svet naše občine in izvršni svet občine Ljubljana Center, sta povabila na posvet predstavnike finančnih in zavarovalnih organizacij, po tolmačenju zveznega izvršnega sveta pete kategorije delavcev.

Kot so povedali »petokategorniki« je položaj v teh delovnih okoljih najbolj podoben sodu smodnika, ki čaka samo še iskro, da ga bo razgnalo. Če jih je kdo prej razglasil za družbene parazite, ki preveč »zaslužijo« jih bomo kmalu lahko razvrstili v skupino »beračev«, ki zdaj še iščejo zaposlitev drugje, jutri pa jih bomo že našli med prisilici socialne pomoči. V primerjavi z gospodarskimi organizacijami imajo zdaj že za 30 odstotkov nižje osebne dohodke, da o nezadovoljstvu ne govorimo.

Posledica je povsem razumljiva. Imenuje se fluktuacija, ali odliv kadrov. Najprej gredo najboljši, njim sledijo tisti, ki so manj najboljši in tako naprej. Ponekod opozarjajo, da je odliv dobrih kadrov na tisti meji, ki že začenja ogrožati normalno in strokovno poslo-

vanje. Fluktuacija je že v kratkem času dosegla stopnjo 8 odstotkov. To ne preseneča, saj so v dveh letih njihovi osebni dohodki več kot 15 mesecev zamrznjeni.

Ko so na sestanku v občinskem sindikalnem svetu razmišljali o tem, kako rešiti problem, so našli le eno rešitev. Intervencijski zakon je potrebno odpraviti! Pobudo v zvezi s tem bodo poslali republiškem in zveznemu svetu zveze sindikatov, prav tako pa tudi mestnemu, republiškem in zveznemu izvršnemu svetu. Poleg tega pa so bančniki postavili še eno zahtevo. Zahtevajo namreč naj se podatki o njihovih osebnih dohodkih prikazujejo tudi skozi njihovo izobrazbeno strukturo, saj so prepričani, da bodo podatki le tako primerljivi.

JURIJ POPOV

RAZMIŠLJANJA O OSNUTKIH AMANDMAJEV K USTAVI SFRJ

Človek naj bo svoboden, svobodno naj dela in ustvarja

Zvezni zbor Skupščine SFRJ je s sklepom dne 29. decembra 1987, dal v javno obravnavo osnutek amandmajev k ustavi SFRJ. Do 30. aprila naj bi bila ta javna razprava sklenjena, nakar naj bi skupščina republik in avtonomnih pokrajin najkasneje do 15. maja 1988 poslale svoja mnenja o osnutku komisiji Skupščine SFRJ, ki naj bi za tem oblikovala končni predlog.

Odločanje o »paketu« ali o posameznem amandmaju

Iz samega sklepa ni razvidno, kako naj bi zvezna skupščina sprejemala amandmaje. Vprašanje, ki se zastavlja samo po sebi je, ali se bodo predloženi amandmaji sprejemali v paketu, torej vsi skupaj ali posamič-

no. Prva možnost ponuja kot edini način sprejem vseh amandmajev. V kolikor bi imela posamezna republika le en sam ugovor zoper predloženo besedilo enega amandmaja, bi s tem preprečila sprejem vseh drugih amandmajev. To pa najbrž ni smotno. Vendar nosi v sebi enako nevarnost, tudi sprejemanje po posameznih

amandmajih. Nesoglasje le z enim delom posameznega amandmaja ima za tak amandma enako posledico, kot v prvem primeru za paket amandmajev.

Glede na različnost stališč v posameznih republikah do predvidenih rešitev v osnutkih amandmajev je pred našimi delegati vsekakor odgovorna naloga, da v argumentiranem soočenju z delegati iz drugih republik in pokrajin najdejo take rešitve, ki bodo vsebinsko smotne in skladne z načelnimi pripombami iz javne razprave in bodo sprejemljive tudi za druge. Razumljivo je, da bodo morali v razpravi dosledno vztrajati na suverenih pravicah, ki izhajajo iz temeljev sedanje ustave.

Krepitev zveznih organov na račun republik

Že pred prehodom na obravnavo vsebine predloženih amandmajev se moramo ustaviti ob ugotovitvi, da predloženi amandmaji vsebujejo določbe, ki suverenosti republik ne spoštujejo. Kjer je razlog za to? Po mojem so predloženi amandmaji v številnih vprašanjih protislovni, ker izhajajo iz napačnega pristopa k stvari sami.

Namesto jasnega koncepta in dosledne opredelitve posameznih ustavnih določil, ki naj bi zagotavljala temeljno načelo naše samoupravne naravnosti, da odloča o delitvi dohodka tisti, ki ga ustvarja, se pravi določbe, ki se nanašajo na ta osnovni samoupravni produkcijski odnos, pretvarjajo v svoje nasprotje in podpirajo etatistično odločanje o delitvi ustvarjenega dohodka.

Namesto doslednega spoštovanja suverenosti republik, kot konstitutivnih elementov federacije, predvidevajo amandmaji še večjo krepitev zveznih organov; namesto realnega priznavanja različnosti v stopnji ekonomskega in civilizacijskega razvoja v posameznih republikah, se skuša vnašati